

Dospívání v letech sedmdesátých bylo neradostné a provázelo je mnoho nenávistných pocitů. Země plná tanků a cizích vojáků, o kterých se nám soudruzi snažili namluvit, že jsou to „osvoboditelé a spřátelená vojska.“ Začínala husákovská normalizace.

K uniformovaným služebníkům komunistického režimu se souhvězdím na ramenou jsme chovali hluboké opovržení a slovo „darmožrout“ bylo asi jedinou nadávkou, která snese publikování. Pohraničník s ovčákem nebyl pro nás ochránce vlasti, ale věznitel. Snem téměř každého mladého muže bylo získání modré knížky. Pojem vlastenectví byl totálně vyprázdněn. Lež se stala normou... Ještě zněla ozvěna střelby a rachotu tankových pásů na Vinohradské třídě a už se nás kdosi pokrytecky pokoušel vychovávat k lásce k Sovětskému svazu a komunistické straně.

Od té doby uplynulo mnoho let. Ledacos se změnilo, ale pocity i názory z té doby v paměti i podvědomí zůstávají. Také proto mne nedávno v jednom pražském antikvariátu příliš nezaujala omšelá obálka knihy, nesoucí název Pes druhé roty. Očekával jsem další z oslavných blábolů ze života komunistických pohraničníků a jejich psů, kteří tak udatně hlídali ostatné dráty, vymezující náš životní prostor. Nicméně jsem v této knížce zalistoval a nevěřil vlastním očím. Náhodně otevřená stránka líčí, jak se českoslovenští vojáci zmocnili obrněného vlaku Lenin a jak tento vlak potom jezdil pod naší vlajkou. Vojáci ho přejmenovali na Orlík II. Nevěřicně listuji dál a dočítám se, jak čs.vojáci obsadili Vladivostok a citují: „čistili jej od bolševiků.“ Najednou jsem si uvědomil, že o této etapě našich dějin jsem od normalizačních učitelů dějepisu nikdy nic neslyšel. O historii našich legií v Rusku se občas zmínilo zahraniční rozhlasové vysílání Hlasu Ameriky a Svobodné Evropy. Jako školák si pamatuji, že 28. října bylo možné občas potkat starší pány v neznámých uniformách. Otec mi pouze ustrašeně pošeptal, že to byly uniformy jakýchsi „legionářů...“

Knihu jsem si samozřejmě z antikvariátu odnesl a při jejím čtení strávil celý víkend. Výtisk, který jsem získal, je již VII. vydání z roku 1928 (nakladatel Gustav Voleský – kniha vyšla poprvé v roce 1923). Šlo tedy zřejmě o úspěšnou a čtenou knížku. Nepředpokládám ovšem, že by dnes mohlo dojít k její reedici, tak si dovolím podělit se o tento čtenářský zážitek na stránkách časopisu.

Příběh

Hlavním hrdinou příběhu je pes, zvaný Raf. O plemeni se lze z textu jen dohadovat, ale autor knihy František Langer ho nazývá „severským vlčákem“, narozeným v oblasti polárního kruhu. Štěně vyrostlo v oblasti, ovládané jakutskými lovci. Na dlouhé sibiřské železniční dráze se tehdy pohybovalo mnoho vojenských vlaků. Psal se rok 1919. Československé vojsko přejíždělo zvolna od Uralu k Vladivostoku. Vlaky stály ve stanicích i několik měsíců a legionáři obývali červené nákladní vagóny, kterým se říkalo „teplušky“. K našim vlakům přicházeli nejen zvědaví vesničané, ale objevovalo se nezvykle velké množství psů různých ras. (Autor je popisuje jako mongolské a jihoruské psy – ovčarky, zmiňuje ale také národ Samojedů a jejich psy.) V knize se objevuje vedle psů i několik historek o dvou medvědětech, pojmenovaných Míťa a Máša. Vojáci

je koupili od sibiřského lovce a po celou dobu anabáze se o ně staral „rotný-medvědář“ Pánek. Oba medvědi byli nakonec přivezeni do vlasti jako dar prezidentu Masarykovi.

K jedné z „teplušek“ přilákají zbytky z polní kuchyně i severského vlčáka. Spřátelí se s četařem Sochořem a ten mu dává jméno Raf. Snad v každém vagónu má v tu chvíli nějaký voják psa. Zvířata pomáhají vojákům zahnat stesk po domově a překonat odloučení. Účastní se ale i bojů. Pravda, v roce 1919, kdy příběh začíná, byly již hlavní bitvy vybojovány, ale sibiřská magistrála byla stále zmítána boji. Povstalci proti gen. Kolčakovi narušovali koleje a vlaky byly přepadávány. Často docházelo k železničním neštěstím. U jednoho z nich stanul četař Sochor se svým psem.

„Do poledne byli všichni mrtví odneseni a ranění ošetřeni. I Raf se užitečně zúčastnil záchranných prací. Svým dobrým čichem hledal raněné pod troskami a krátkým štěkotem dával o nich zprávu. V zápalu práce ani nepozoroval, že jej několikrát za odměnu pohladila jiná ruka, než ruka jeho pána...“

Rafův slavný den měl ale teprve přijít. Po trati se směrem k Vladivostoku pohybovaly přednostně vlaky s raněnými vojáky a válečnými invalidy. Hlídka hlásila pohyb podezřelých osob u trati, ale vojáci nejprve kromě stop ve sněhu nic nenašli. Skupina vojáků již místo opouštěla, ale Raf se na místo vrátil a odmítal se vzdálit. Četa zde nakonec díky němu našla ve sněhu pod kolejnicemi nastražený dělostřelecký náboj, který mohl vykolejit lokomotivu a došlo by k železničnímu neštěstí, které by stálo mnoho obětí. „Zázračný“ pes byl potom zahrnut pamlsky a pověst o něm se rozšířila rychle celým vlakem i oblastí. Tato epizoda se zdá být na první pohled nepříliš významná, ale František Langer vzpomíná na cestující ze zachráněného vlaku takto:

„Invalidé byli ne kniha, ne vzpomínka, ne odlesk slávy, to byla sama sláva československého vojska v Rusku. Byli mezi nimi staří rozvědčíci České Družiny, kteří zbrázdili celou Halič, překročili Karpaty a první vztyčili československou vlajku na slovenském území ještě ve čtrnáctém roce. Pak zde byli invalidé ze starého Prvního pluku a První české brigády, která prožila s ruským vojskem slavné a těžké doby a nejslavnější z nich, bitvu u Zborova. Pak hoši z druhé divise, Hanáci a Tatraci, kteří ostatnímu vojsku u Bachmače prosekali cestu, zatarasenou německými vojsky. A byli zde chlapci celého československého vojska, všech jeho tří divisí, kteří byli ranění na nekonečném bojišti mezi Volhou a Mandžurií, když se bili s bolševiky o svobodnou cestu. Tak tihle muži, živé dějiny našeho boje za svobodu, vesele volali a smáli se po nádraží, nebo vesele pokřikovali z oken. Byli tak šťastni, tak šťastni! Vždyť se vraceli do uskutečněného snu...“

Ještě večer téhož dne vydal velitel vlaku rozkaz, v jehož posledním odstavci stálo:

„Psu četaře Sochora za jeho zásluhu o záchranu vlaku invalidů budiž denně vydávána dávka masa v množství poloviny dávky pro jednoho vojína.“

Od tohoto dne se přestalo říkat „Sochorův pes“ a celý pluk o Rafovi hovořil jako o „psu druhé roty.“

Raf nebyl zdaleka jediným psem ve vlaku a o setkání se psím kolegou hovoří tato veselá historka:

Ve vagóně se zatím Raf spřátelil s krásným psem a postoupil mu kus místa na své pokrývce. Sochor nechtěl být méně pohostinný než Raf, a proto ulomil kus chleba, aby psa uhostil. „Este to od tebe nevezme,“ řekl pan Kódl. „Jak že se jmenuje?“ „Este, človíčku. Na počest toho velkého pána, kvůli kterému se začala tahle vojny. Nevezme, uvidíš.“ A když se Sochor přiblížil ke psu, řekl mu jeho pán: „Nejez, Este, to je bolševik!“ A Este odvrátil hlavu. Celá tepluška se rozesmála....

V další kapitole knihy autor líčí setkání Rafa s dogou, patřící veliteli druhého bojového oddílu vojsk atamana Semjonova. Oba psi svedou nelítostný boj, ve kterém doga zahyne. Zraněného Rafa ošetřil praporní lékař:

„Když Sochor chtěl již Rafa s poděkování odnésti, řekl felčar: Počkej ještě. Spotřeboval jsem spoustu obvazů, tedy všechno pěkně zapíši. Vyňal knihu, kam zapisoval nemocné vojáky a pod posledního zaznamenaného, bratra Šíla, u jehož jména bylo zapsáno: Odřená pata, obkladek, dnes osvobozen od služby, psal také zcela popořádku o Rafovi:

Raf, pes naší roty. Tržná rána za uchem – obvaz.

Item roztrhaná kůže na hřbetě.

Item utržená kůže na levém stehně i s kusem masa.

Item pochroumaná přední noha.

A svědomitě, již jako ze zvyku, napsal do náležité rubriky: Čtrnáct dní neschopen služby a cvičení.“

Sibiřská železniční magistrála vede k Tichému oceánu. Většina ze šedesáti tisíc československých legionářů se dostávala k vytouženému domovu touto cestou. Vlak druhé roty stojí na Vladivostockém nádraží a vojáci čekají na loď, která je dopraví přes oceán. Zde se četař Sochor setkává s polárním cestovatelem v uniformě americké armády. Ten nabízí za Rafa 500 \$, což byla pro naše vojáky nevídaná suma. Četaři Sochorovi v té chvíli byl vyplacen plat za uplynulé tři měsíce – 2 \$! Voják však po kratším váhání svého psa neprodá. Nastává ale daleko závažnější problém. Přeprava zvířat na lodích je striktně zakázána. Jedinou výjimkou byli zatím dva medvědi rotného Pánka:

„Ale majetníkům psů bylo hůře. Těm opakovaně právě vydaný rozkaz zcela přesně, že žádní psi nesmějí býti bráni na loď. Ačkoliv cestou z Irkutsku až do Vladivostoku se mnoho psů rozběhlo, přece jen několik desítek psů v pluku zbylo. A byla to většinou cennější zvířata, která si jejich páni dobře opatrovali. Kolem kasáren pobíhalo několik hezkých loveckých psů, zvláště si pamatuji na krásného barzoje, bílého ruského chrta s dlouhou hlavou, na hnědé ohaře kapitána Musílka, na všelijaké chytré jezevčíky, které měli naši lovci mezi vojáky, pak na dva čínské psíky se žlutou a černou hedvábnou vlnou a křivými nožkami, kteří vypadali půl jako lvíčata, půl jako opičky...“

Jen neradi se vojáci loučili se svými psy, ale rozkaz byl jasný. Legionáře navíc čekala dlouhá plavba z Vladivostoku přes Hong-Kong, Singapur, Colombo, Suez a Port-Said. Sochor však s dvěma přáteli přece jen Rafa propašoval do podpalubí a porušení rozkazu přiznal až po vyplutí na moře. Sochorův velitel přestupek prominul a u kapitána japonské lodi (pravděpodobně šlo o loď Shunko Maru) nakonec dojednal volný pohyb psa po lodi:

„Ale k poledni se objevil na palubě ještě jeden pes, nějaký takový šeredný poběhlík z nádraží, o jedné hodině, kde se vzal, tu se vzal, zaštěkal na zádi malý foxteriér, pak se kdesi na záchranných prámech objevil čínský opičí pinč, u důstojnické kabiny pěkný mladý křepelák, zkrátka do večera pobíhalo po palubě asi tucet psů rozmanitých plemen a velikostí, kteří byli na loď tajně dopraveni a nyní vyběhli z nejrůznějších úkrytů, osměleni Rafovým osvobozením. A kapitán, když vyšel na můstek, s něhož loď celou přehlédl, se zamračil a řekl něco tlumočnickovi, aby to přeložil českému plukovníkovi. Ale pak zdvihl ruku, jako by mu rozkazoval: Ne, mlčte! Pohlédl totiž též ke kajutám svých lodníků a uviděl před nimi na provázku přivázané dva černé psíky, které laskali a krmili jeho žlutí plavčíci. Avšak my jsme se nakonec dozvěděli, co měl tlumočnick říci. Bylo to: Udělali jste mi z mé lodi pěkný psinec!“

Plavba trvala přibližně dva měsíce a jejím cílem byl přístav Terst. Potom zbývala cesta vlakem, asi 600 km. Vojáci projeli Alpami a po třech dnech přijeli do Horního Dvořiště, první stanice na

půdě Československé republiky.

„Byl to nyní sen, anebo to byla splněná skutečnost, která přesahovala jejich sny? Byla tma tehdy, večer a mlhavo. Všichni vystoupili z vagónů. A všem se zdálo, že vzduch je pln vůně, jako by jej navoněly nepřehledné lesy. I že země voní, tak voní, že by se k ní nejradyji sklonili a líbali ji. Vše kolem se jim zdálo líbezná a milé, druh druhu se zdál dražší a bližší, rodnější a jeden po druhém začal rozpřahovati paže. Líbali se a objímali, slzy jako hrách jim tekly po tvářích a nakonec opět zazpívali Kde domov můj, píseň, kterou zpívali u vytržení po velkých vítězstvích, v smutku nad hroby svých bratří a v chvílích, kdy myslili tam v dálce na domov, na jehož prahu nyní stáli.“

Odpusťme našim pradědům patos i sentiment. Měli a mají na ně právo. Návrat do vlasti byl vytoužený, komplikovaný a strastiplný. Pro většinu z nich anabáze trvala 4 – 5 let. Nemalý počet našich legionářů je pohřben kdesi na Sibiři. Před 90 lety, 28. října 1918, se vznikem Československé republiky plní sen a touha celé generace našich pradědů. Vojáci se vrátili domů, ke svým blízkým, ke své každodenní práci. Slavný „pes druhé roty“ Raf našel domov na malém hospodářství četaře Sochora, kdesi v Polabí. Autor knihy ho zde viděl naposledy ještě v roce 1923...

Přečtení této knihy mne přinutilo změnit některé názory a postoje, získané v nešťastné době. Jak se zdá, přece jen máme být na co pyšní. Naši pradědové byli opravdu vlastenci a skvělí bojovníci. Jako zapřísáhlý nepřítel stejnokrojů musím ke všemu přiznat, že i ty uniformy jim slušely.

Jan Šimeček